

„לקולנוע בארץ אין אבא ואין אמא,

הוא יתום. הוא צילינגר!“

פזרים ונתיים

דיין (למעשה) עורך סרט
נגד סאלח שבת

מה שאירע לאחר מכן יכול להיות סרטו מתחמק לא פחות מסופו של מילטון. תודות לפרס שקיבל, הצליח ניסים לגייס לטובתו שני משקיעים, שהיו אמורים להשלים את תקציב ההפקה. אך כשפניתי למועצה לתרבות ואמנות וביי קשתי את הכסף, נבהלו. שמא, אין לנו כסף עכשיו, אמרו לי. החגים מתקרבים, אולי תחכה קצת. בין כה וכה התחיל עוד מעט לפעול קרן בת 12 מיליון הלירות. ומהון להון, בזמן שתיכתי, עלה מדד ההפקות בכמאה אחוז. כשהכנתי את התקציב במרס עלה הסרט 2.5 מיליון, בספי סמבר-אוקטובר הגיע התקציב ל-4 מיליון, והיום הוא יותר. בעבר, כשמישהו זכה בפרס ומימש אותו, הוא קיבל את הכסף צמוד למדד. במקרה שלי, בוטלה ההצעה מדה. מוכנים לתת לי 700 אלף, אלא שעם סכום כזה אינני יכול להתחיל ב"צילומים!"

סופו של מילטון לוי — זהו שם של סרט ישראלי חדש, שטרם הופק. „מילטון הוא אדם שמגלגל חובות, אלא שמצבו איננו כלכלי טהור. גם אם יפול עליו סכום ענק, הוא לא ייצא מזה, זהו בעצם, מצב נפשי של אדם המביא על עצמו את סופו. ותחילתו של תהליך ההרס העצמי — ביגלל בוץ כספי שהוא נגרר לתוכו. הוא לווה 12 אלף לירות, כדי להחזיר לנושיו את ה-10 שהוא חייב להם, ולחיות מהאלפיים הנותרים. כך הוא לא

דיין כגיני 13
התפלה לבית-העם

ההצמדה בוטלה אולי משום שהוקמה קרן חדשה לעידוד הסרט הישראלי האיכותי על-ידי שני חברי-כנסת — עדי אמורי מהמערך ואברהם שריר מהליכוד — שיזמו הקצאה של 12 מיליון לירות אחרי רי החלטה של ועדת-הכספים של הכנסת. זוהי אבן-פינה למדיניות שונה לגבי הסרט הישראלי, ובעצם, זוהי הפעם הראשונה

בתל-אביב אחרי המלחמה, כשהיתה עדיין האפלה ברחובות, וירד אחרי שבע. באוגוסט '74 יצא שנית למסכים, הוקרן בר כמה בתי-קולנוע ונחל כישלון קופתי חרוץ, שהותיר את ניסים ואת שמואל קלדרון — צלם הסרט ושותפו להפקה — בחובות כספיים, המשולמים עד עצם היום הזה.

רוסליני

שיבח

הביקורות על הסרט היו חלוקות. רוב המבקרים כינוהו „סרט חלוץ“, ביגלל הבעייתיות שהוא העלה, והתייחסו בסלי חנות לפגמיו הטכניים. הסרט מתאר סיפור התבגרות של נער בשכונת-עוני, ויש בו לא-מעט סמנים אוטוביוגרפיים של הבמאי-הסרטיאי. זהו סיפור על פרשת-דרייטמן של ילד צעיר בעולם של התמוטטות-ערכים. ההתלבטות שלו מומחשת על-ידי שתי דמויות מרכזיות — האב המסורתי, נציג הדור הישן מצד אחד, והאח העבריני מהצד השני. „גדלתי על סאלח שבת ועליזה מירחי, והתקוממתי נגדם. שנאתי את הקולנוע הישראלי ביגלל דרך הסרט פול שלו בנושא העדתי. למעשה, השיר תמשי באותו חומר שהוא השתמש בו כלומר, עדות-המירוח, אבל בצורה שונה לחלוטין. נפלתי בין שני הכיסאות, אי אפשר היה אז לעכל תופעות של סמים, זנות ופשע. מייד חברו לזה משמעויות פוליטיות-חברתיות, ואולי כאן היתה ההחטאה.“

הפנתרים השחורים, שראו את הסרט בהקרנות פרטיות, אימצו אותו כדיעבד והפכוהו למין מיגשר פוליטי. ייתכן שיתסי-הציבור שעשו לו פגמו בהצלחתו מסחרית. „הייתי אז בן 26, וההתרגשות פגעה (החשך בעמוד 48)

דיין ואשתו רחל
לראות 400 סרטים בשנה

בינתיים נזחוו שני משקיעיו הפוטנציאליים, משום שאין לו במה לפתח את תם. וכאן נמצא המליכוד ה-23. אותם גורפים שהוקמו למטרת עידוד הסרט הישראלי-האיכותי, מסייעים כרגע בהרחקת יוצריו הפוטנציאליים במחול-שדים של פעלולים מבדחים, ואם זה לא היה כל-כך עצוב, עוד אפשר היה לצחוק צחוק לא בריא.

ניסונו המר של דיין מהעבר לימדו לנקוט בזהירות מספקת, ולא להיכנס להרפתקות „לא מבוגרות“. עברו חמש שנים מאז ביים את סרטו הארוך הראשון אורן הפקר, שהופק ב-'72 ויצא לאור בנובמבר '73. הסרט הוקרן בקולנוע פאריס

שונה שיש הצהרה הדי-משמעית מצדו שילטונות לגבי עידוד הקולנוע האיכותי בארץ. אלא שהקרן מתחילה את דרכה רק בימים אלה, ופעולותיה עדיין לוטות בערפל.

בינתיים תקוע ניסים, ולמעשה הוא גמר צא שוב בתחילת המירוץ. כעת הוא מחכה לתשובה מהקרן, כשאינו לו שום פירווי לגיה, למרות שזכה בתחרות ועמד להתיחיל בצילומים.

„הבעיה היא שאין כתובת לבוא אליה ולהפוך שולחנות. אומרים לי: עכשיו יש לך קרן, תיפנה אליה. הקרן רק עכשיו קיבלה הסרטיים, שהיא צריכה לקרוא, ועדיין אין תקנון. שום דבר לא ברור.“

רק מדרדר את האינפלציה, אלא גם גורם לה. כימעט כל ישראלי נמצא במצב נפי של גילגול-חובות. כשאומרים: יש לי חשבון בבנק, לא מתכוונים שיש כסף, אלא שיש חוב.“ אומר הבמאי ניסים דיין בן ה-32, שכתב את התסריט ועמד להתיחיל בצילומי-הסרט בספטמבר 1978.

„לאט-לאט נקלע האיש למערכת של שקרים עצמיים, סביבתיים ומישפחתיים. הוא הופך אדם נפחד, כימעט סובל ממחלת-ירידה. זהו איש נפלא, מקסים, האויב הבא את כולם וכולם אוהבים אותו. זה מאד ישראלי. הוא לא טיפוס של העולם התחתון, או אדם דפוק.“ וראה זה פלא, אותה אווירה קפקאית, המהלכת על מיל-טון בסרט, מלווה את אבמאי שלו בחיים. היא מעוגנת במציאות, ומשמשת מופת לנושאי-הסרט.

המשקיעים

ברחו

בתחרות האחרונה של תסריטאים, שנערכה מטעם המועצה לתרבות ואמנות ב-1978, זכו שישה אנשים במענק הפקה בסך 700 אלף לירות כלי-אחד. השישה הם אלי כהן, גדי דנציג, שימעון דותן, אברהם הפגר, יקי יושע וניסים דיין. ניסים היה הראשון שהתחיל לגלגל את ההפקה, אך